

Thema: Participatie

Barometer Burgerparticipatie

Onderzoek onder gemeenteambtenaren

Oktober 2023

INLEIDING

Uitgever Publiek Denken en [onderzoeksbureau Invior](#) hebben onderzoek gedaan naar de stand van zaken betreffende burgerparticipatie in alle gemeenten van Nederland.

Om een goed beeld te krijgen van burgerparticipatie zijn er twee doelgroepen benaderd, te weten:

- 1) Beleidsmedewerkers/adviseurs participatie en communicatie
- 2) Inwoners

Onderliggende rapportage heeft betrekking op de eerste groep, beleidsmedewerkers/adviseurs participatie en communicatie.

Met dit onderzoek willen wij een beeld schetsen hoe gemeenten ervoor staan op het gebied van burgerparticipatie. We willen inzicht verkrijgen in good practises en hoe gemeenten van elkaar kunnen leren op het gebied van burgerparticipatie, ook met het oog op de aanstaande Omgevingswet waarin dit verankerd is.

In 2021 is de [eerste editie](#) van de Barometer Burgerparticipatie tot stand gekomen en in 2022 de [tweede editie](#). In beide jaren zijn er vijf koplopers op het gebied van burgerparticipatie naar voren gekomen.

Dit jaar is er gekozen voor een nieuwe opzet van de vragenlijst waardoor we in staat zijn de komende jaren de stand van burgerparticipatie op gestructureerde wijze te monitoren.

Ook dit jaar zullen er op basis van onderliggende resultaten én op basis van hoe de inwoners burgerparticipatie beoordelen in hun gemeenten, koplopers worden bepaald. Met deze vijf koplopers vindt er een diepte-interview plaats dat gepubliceerd wordt in het magazine van Publiek Denken dat verschijnt op 28 november 2023.

De onderzoeksresultaten worden tevens gepresenteerd tijdens de [Masterclass Samen sterker](#) op 7 december 2023.

INHOUDSOPGAVE

▶ <u>SAMENVATTING</u>	<u>4</u>
▶ <u>RESPONSVERANTWOORDING</u>	<u>5</u>
▶ <u>DEFINITIE BURGERPARTICIPATIE</u>	<u>6</u>
▶ <u>INTERNE ORGANISATIE</u>	<u>10</u>
▶ <u>UITVOERING BURGERPARTICIPATIE</u>	<u>16</u>
▶ <u>EXTERNE ORGANISATIE</u>	<u>23</u>
▶ <u>UITDAGINGEN EN LEERPUNTEN</u>	<u>27</u>
▶ <u>AMBTENAREN PANEL EN PROJECTTEAM</u>	<u>32</u>

SAMENVATTING

DEFINITIE BURGERPARTICIPATIE

- ▶ Algemene samenvatting definitie burgerparticipatie: “Inclusieve en tijdige betrokkenheid in een transparant proces op basis van vertrouwen met als doel begrip en verbetering van plannen”.
- ▶ Kwaliteit van het beleid vergroten en inwoners invloed laten uitoefenen op beleid belangrijkste redenen om aan burgerparticipatie te doen.
- ▶ Ambtenaren beoordelen burgerparticipatie in hun organisatie en gemeente gemiddeld met een 6,7.

INTERNE ORGANISATIE

- ▶ Twee derde van de ambtenaren geeft aan dat het participatiebeleid en het participatiekader/stappenplan volledig/grotendeels uitgewerkt is.
- ▶ Adviesraden, participatieplatform en gebiedsgericht werken worden vaker genoemd als zaken die door de gemeenten worden georganiseerd ten behoeve van burgerparticipatie.
- ▶ 55% van de ambtenaren geeft aan dat er budget beschikbaar is voor burgerparticipatie.
- ▶ Ambtenaren geven aan dat inwoners tijdens agendavorming vooral mogen meeweten, maar tijdens beleidsvoorbereiding en in iets mindere mate tijdens besluitvormingsfase en uitvoeringsfase vaak ook mogen meedenken.
- ▶ Ambtenaren geven vooral aan dat medewerkers de verantwoordelijke voor burgerparticipatie weten te vinden en dat de medewerkers een positieve houding hebben tegenover de uitvoering van burgerparticipatie.

UITVOERING BURGERPARTICIPATIE

- ▶ Ambtenaren geven aan dat er meerdere burgerparticipatietrajecten zijn geweest in 2022 en 2023. Er worden meer concrete voorbeelden genoemd bij trajecten waar inwoners konden meedenken, vergeleken met trajecten waar inwoners konden meebeslissen of meedoen.
- ▶ Bewustwording en positieve houding ten opzichte van participatie binnen de organisatie vaak genoemd als punten die goed gaan.
- ▶ Competentieontwikkeling en cultuurverandering van medewerkers meest genoemde punten die intern nog beter kunnen.
- ▶ Terugkoppeling en evaluatie meest genoemde verbeterpunten in de externe uitvoering van burgerparticipatie.
- ▶ Verwachtingsmanagement meest genoemd als essentieel om burgerparticipatie te laten slagen.
- ▶ Veel genoemde korte termijn ambities zijn praktisch van aard terwijl de lange termijn ambities juist gaan over cultuurverandering binnen de organisatie.

EXTERNE ORGANISATIE

- ▶ Sociale media en de gemeentelijke website meest gebruikte communicatiekanalen om inwoners te informeren over burgerparticipatie.
- ▶ Inspraakbijeenkomsten en enquêtes meest gebruikte methoden om inwoners te betrekken in 2022 en 2023.
- ▶ Ambtenaren geven aan dat lang niet alle burgerparticipatietrajecten teruggekoppeld of geëvalueerd worden met de inwoners die hebben geparticipeerd.

UITDAGINGEN EN LEERPUNTEN

- ▶ Tijd, capaciteit en werkdruk meerdere malen genoemd als uitdagingen die de gemeente belemmeren in het inrichten van burgerparticipatie.
- ▶ Kennisdeling, bewustwording en meer tijd en budget meerdere keren genoemd als punten die de gemeenten kan helpen bij het inrichten van burgerparticipatie.
- ▶ 50% van de ambtenaren geeft aan behoefte te hebben aan (meer) samenwerking met andere gemeente(n) op het gebied van burgerparticipatie.
- ▶ Digitale bijeenkomsten, workshops en fysieke bijeenkomsten vaak genoemde vormen van kennisuitwisseling waar de gemeente behoefte aan heeft.

ONDERZOEKS- EN RESPONSVERANTWOORDING

DOELGROEP

De doelgroep van dit onderzoek zijn alle ambtenaren die zich bezig houden met burgerparticipatie zoals beleidsmedewerkers/adviseurs communicatie en participatie. Op basis van voorgaande Barometers Burgerparticipatie, de Overheid in Nederland database en warme contacten van zowel Publiek Denken als Invior is er een database samengesteld met daarin ten minste één beleidsmedewerkers/adviseurs communicatie en participatie per gemeente.

METHODIEK

- ▶ Het onderzoek is online uitgevoerd
- ▶ Op 12 juni 2023 is een e-mail gestuurd aan alle ambtenaren in onze database met een link naar de online vragenlijst.
- ▶ Op 30 juni en op 10 juli 2023 is een herinnering aan niet responderende ambtenaren gestuurd.
- ▶ Er is een openbare link naar de vragenlijst beschikbaar gesteld. Deze link is verspreid via de nieuwsbrieven van Publiek Denken en Invior en de mediakanalen van beide partijen.
- ▶ Tussen 28 augustus en 18 september zijn niet-responderende gemeenten telefonisch benaderd om de vragenlijst in te vullen.
- ▶ Op 25 september 2023 is de vragenlijst gesloten.

RESPONSVERANTWOORDING

In totaal hebben n=75 ambtenaren de vragenlijst volledig ingevuld. In onderstaande tabellen zijn de details van de respondenten weergegeven.

Provincie	Aantal gemeenten gerespondeerd (n=75)	Totaal aantal gemeenten per provincie	% respons tov totaal	Functie	Respons (n=75)
Drenthe	2	12	17%	(Beleids)adviseur algemeen	6
Flevoland	1	6	17%	(Beleids)adviseur (burger/inwoners)participatie	21
Friesland	5	18	28%	(Beleids)adviseur wijkzaken	4
Gelderland	12	51	24%	Beleidsmedewerker algemeen	3
Groningen	2	10	20%	Beleidsmedewerker burgerparticipatie	4
Limburg	12	31	39%	Beleidsregisseur participatie/duurzaamheid/sociaal domein	6
Noord-Brabant	12	56	21%	Bestuursadviseur	3
Noord-Holland	4	44	9%	Communicatie adviseur	9
Overijssel	4	25	16%	Coördinator communicatie/participatie	3
Utrecht	6	26	23%	Strategisch communicatie/participatie adviseur	8
Zeeland	2	13	15%	Programmamanager (participatie)	4
Zuid-Holland	13	50	26%	Anders (griffier, wethouder, team/domeinmanager)	4

Definitie burgerparticipatie

DEFINITIE BURGERPARTICIPATIE

Algemene samenvatting definities burgerparticipatie: “Inclusieve en tijdige betrokkenheid in een transparant proces op basis van vertrouwen met als doel begrip en verbetering van plannen”.

Drie kwart van de ambtenaren geeft een definitie van burgerparticipatie (77%). De overige 23% heeft geen definitie ingevuld. Om de anonimiteit van de ambtenaren te waarborgen worden er geen letterlijke definities van burgerparticipatie weergegeven maar kan er door middel van een samenvatting wel een algemeen beeld geschetst worden.

Bij de definities van burgerparticipatie gaat het veelal over het betrekken van belanghebbenden, waaronder inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden, bij beleidsvorming en projecten. Er wordt veel nadruk gelegd op samenwerking tussen de gemeenten en hun inwoners. Hierbij benadrukt men het belang van transparantie, duidelijke communicatie, en het creëren van een gelijk speelveld waarin alle belanghebbenden betrokken worden bij besluitvorming. Het algemene doel is om plannen en projecten te verbeteren door input en betrokkenheid vanuit de gemeenschap te bevorderen.

- ▶ Doel: burgerparticipatie heeft als doel de betrokkenheid en inspraak van inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden te vergroten in de besluitvorming en beleidsontwikkeling.
- ▶ Tijdigheid: het betrekken van belanghebbenden moet vroegtijdig plaatsvinden in het proces van besluitvorming en beleidsontwikkeling.
- ▶ Transparantie en communicatie: het proces moet transparant zijn, met duidelijke communicatie over verwachtingen en hoe inbreng wordt verwerkt.
- ▶ Verschillende belangen: zowel directe als indirecte belanghebbenden worden betrokken, en alle relevante belangen moeten in overweging worden genomen.
- ▶ Samenwerking en collectiviteit: participatie richt zich vaak op collectieve kwesties en bevordert samenwerking tussen inwoners, organisaties en de overheid.
- ▶ Vertrouwen en eerlijkheid: vertrouwen in het proces en de overheid is cruciaal, en participatie moet oprechte samenwerking zijn.
- ▶ Diversiteit van initiatieven: participatie kan variëren, van inwoners die betrokken zijn bij gemeentelijk beleid tot inwoners die zelf initiatieven nemen en uitvoeren.
- ▶ Begrip en verbetering van plannen: participatie kan leiden tot een beter begrip van plannen en mogelijk tot verbeteringen in de uitvoering ervan.

HET BELANG VAN BURGERPARTICIPATIE

Kwaliteit van het beleid vergroten en inwoners invloed laten uitoefenen op beleid belangrijkste redenen om aan burgerparticipatie te doen.

Voorals inwoners invloed laten uitoefenen op het beleid (37%) en de kwaliteit van het beleid vergroten (21%) worden door de ambtenaren vaak **de belangrijkste reden** gevonden om aan burgerparticipatie te doen in hun gemeente.

Ook het horen van inwoners (15%) en de kloof tussen de overheid en de burgers verkleinen (13%) worden vaker genoemd als **de belangrijkste reden**.

Het creëren van draagvlak (5%) en inclusie (4%) worden nauwelijks genoemd als **de belangrijkste reden**. Het vergroten van zelfredzaamheid wordt door niemand als belangrijkste reden genoemd.

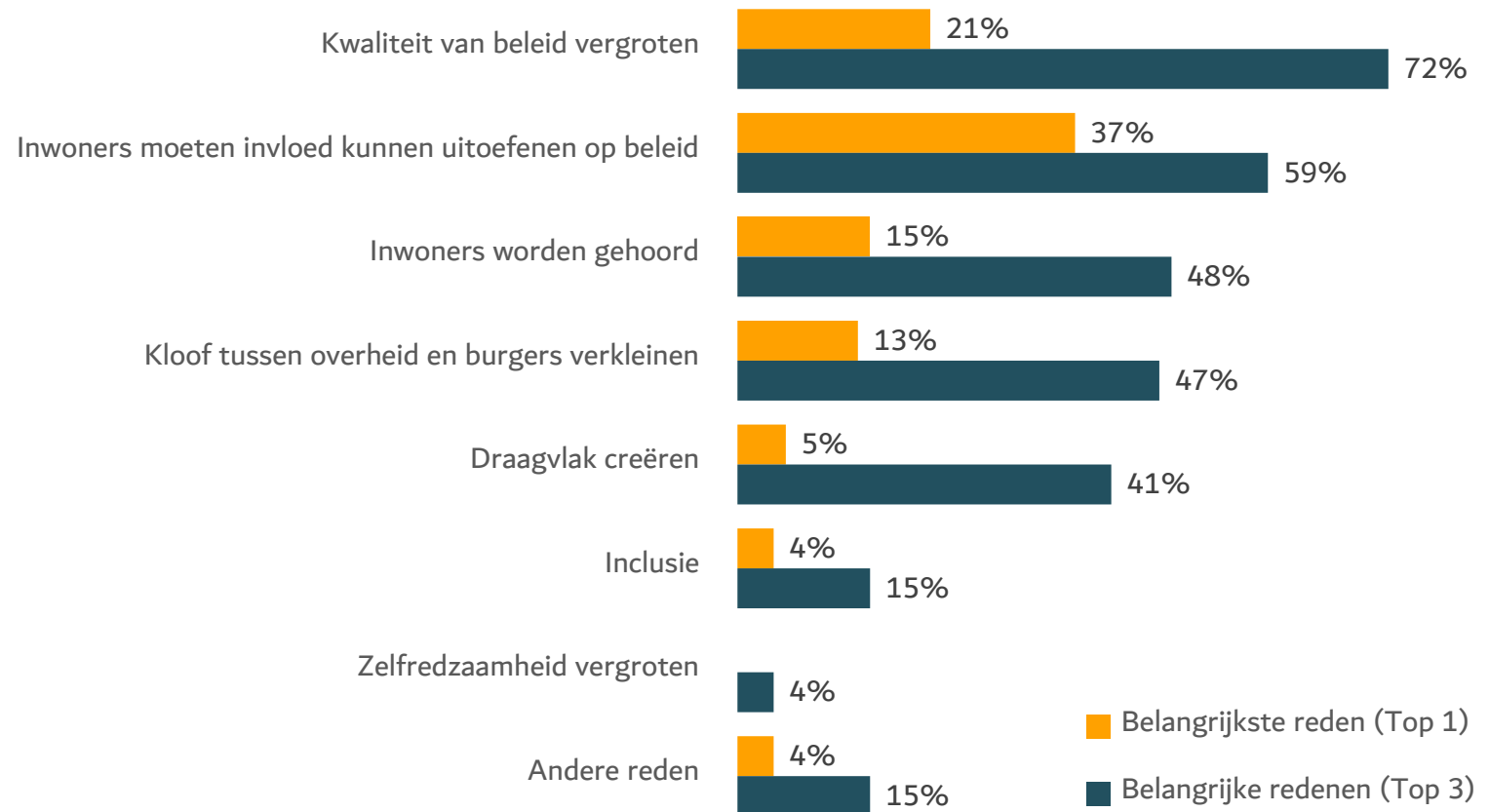
De kwaliteit van het beleid vergroten (72%) wordt het vaakst genoemd als **belangrijke reden** om aan burgerparticipatie te doen in de gemeente.

Wat opvalt is dat inwoners invloed laten uitoefenen op beleid (59%) het vaakst in de top 1 staat maar relatief ver achterblijft in de top 3. Het lijkt er dus op dat er veel verdeeldheid is over dit aspect.

Inwoners horen (48%) en de kloof tussen de overheid en de burgers verkleinen (47%) worden ook relatief vaak genoemd als **belangrijke redenen**.

Andere redenen die worden genoemd door ambtenaren om aan burgerparticipatie te doen zijn onder andere:

- › Draagvlak verkennen
- › Begrip voor besluiten creëren
- › Vertrouwen tussen de gemeente en de inwoners versterken
- › Gebruik maken van elkaars ervaring en talent

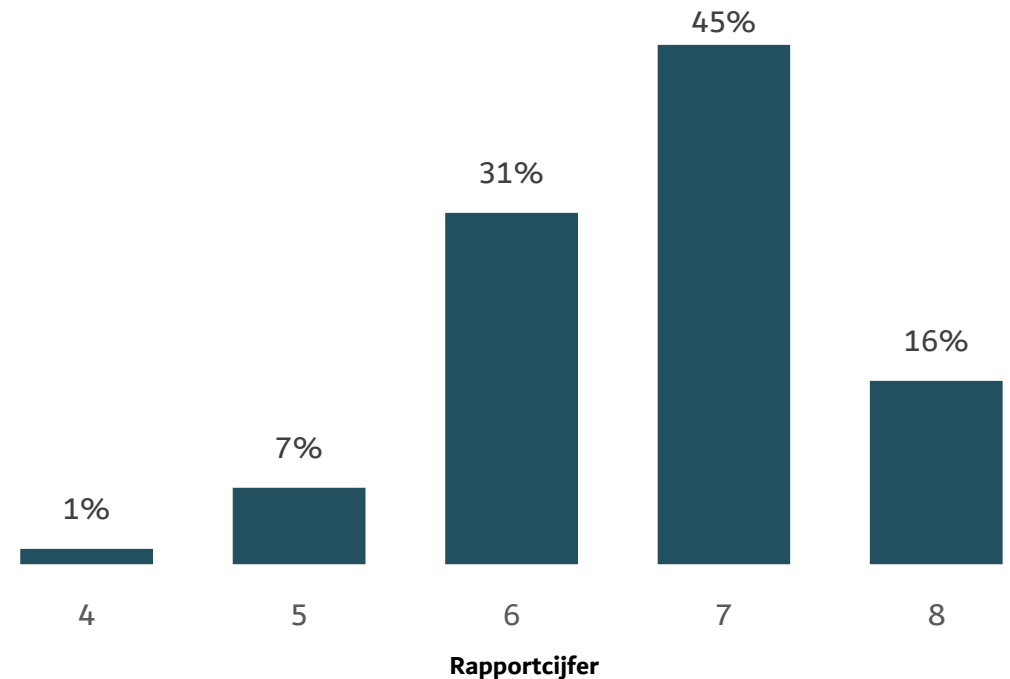

RAPPORTCIJFER

Ambtenaren beoordelen burgerparticipatie in hun organisatie en gemeente gemiddeld met een 6,7.

De ambtenaren geven gemiddeld een 6,7 voor hoe burgerparticipatie een plek heeft en georganiseerd is in de organisatie en de gemeente.

Een klein deel van de ambtenaren (8%) beoordeelt burgerparticipatie in hun gemeente onvoldoende en 31% geeft een rapportcijfer van een 6. De grootste groep ambtenaren beoordeelt de plek en organisatie van burgerparticipatie in hun gemeente met een 7. 16% geeft een rapportcijfer van een 8.

Interne organisatie

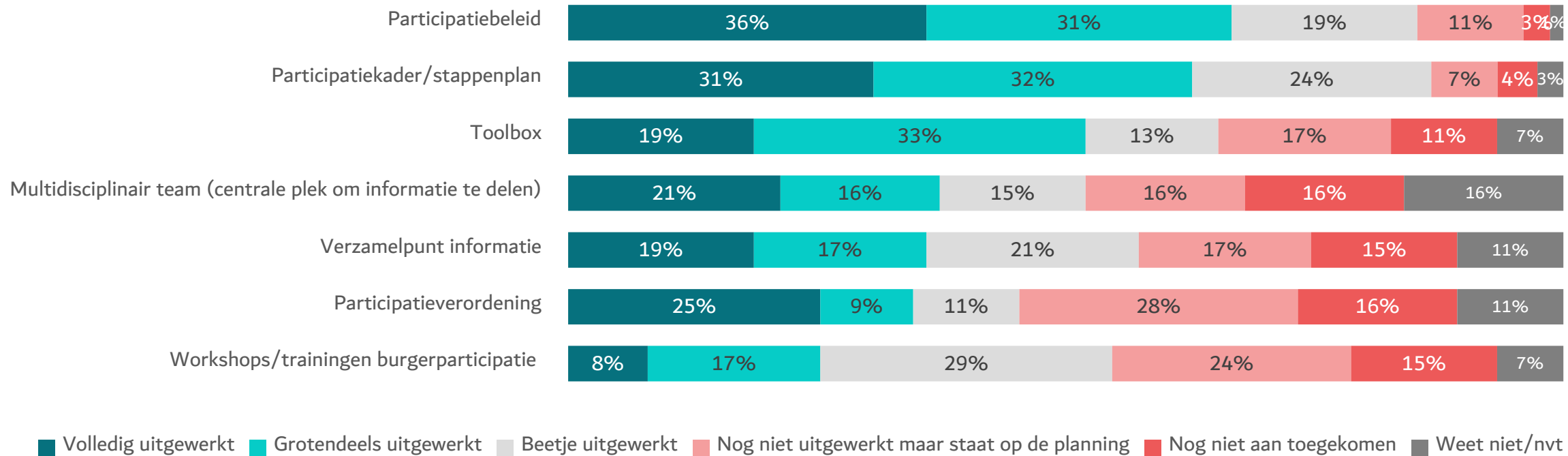

INTERNE ORGANISATIE

Twee derde van de ambtenaren geeft aan dat het participatiebeleid en het participatiekader/stappenplan volledig/grotendeels uitgewerkt is.

De ambtenaren zijn gevraagd om verschillende interne organisatie aspecten te beoordelen in hoeverre deze zijn georganiseerd in hun gemeente. Participatiebeleid (67%) en participatiekader/stappenplan (63%) worden het vaakst aangegeven als volledig/grotendeels uitgewerkt. Iets meer dan de helft van de ambtenaren geeft aan dat de toolbox volledig/grotendeels uitgewerkt is in hun organisatie.

Een multidisciplinair team (37%), een verzamelpunt informatie (36%), participatieverordening (34%) en workshops/trainingen (25%) worden minder vaak aangegeven als volledig/grotendeels uitgewerkt.

INTERNE ORGANISATIE

Adviesraden, participatieplatvorm en gebiedsgericht werken worden vaker genoemd als zaken die door de gemeenten worden georganiseerd ten behoeve van burgerparticipatie.

Iets meer dan de helft (59%) van de ambtenaren heeft een of meerdere aanvullingen op de interne zaken die de gemeente heeft georganiseerd ten behoeve van burgerparticipatie. De volgende punten worden door de gemeenten benoemd:

- Adviesraden
- clientpanels
- Budget voor burgerinitiatieven
- Medewerkers participatie
- Digitaal participatieplatform
- Evaluatieformat en paragraaf burgerparticipatie
- Gebiedsgericht werken
- Ambassadeur voor inwonersparticipatie
- Handboek participatie
- Leerkring participatie en leerpad voor medewerkers
- Manifest burgerparticipatie
- Online participatieplatform met kernteam
- Participatieparade
- Samenwerking met dorps- en wijkraden
- Startgesprekken Participatie met de gemeenteraad
- Participatietool
- En beweging voor inspiratie
- Gezamenlijke werkconferentie participatie
- Nieuwe vormen van participatie (digitale tools, burgerberaden)
- Doorontwikkeling van gebiedsgericht werken

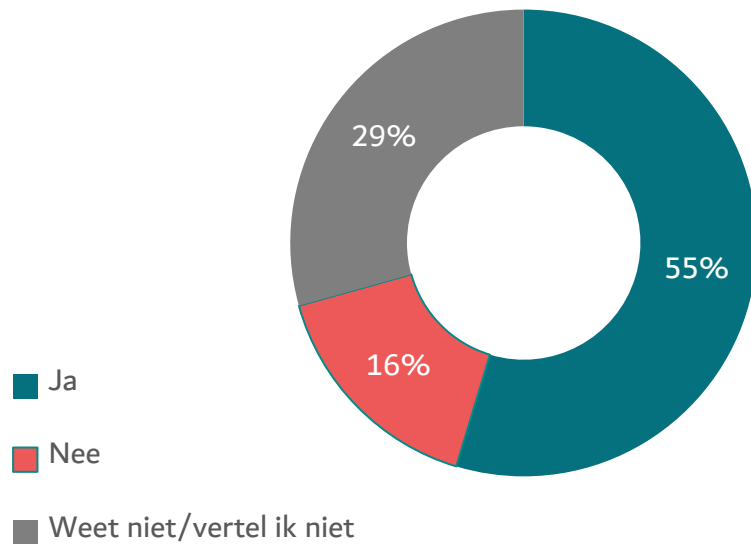

BUDGET BESCHIKBAAR IN DE GEMEENTE

55% van de ambtenaren geeft aan dat er budget beschikbaar is voor burgerparticipatie.

Iets meer dan de helft van de ambtenaren (55%) geeft aan dat er binnen hun gemeente budget beschikbaar is voor ontwikkeling en uitvoering van burgerparticipatie. 16% geeft aan dat er geen budget beschikbaar is en 29% geeft aan dat ze het niet weten of het liever niet vertellen.

Aan de ambtenaren die aangegeven hebben dat er budget beschikbaar is, is ook gevraagd naar de hoogte van het budget. Hierbij zijn zeer uiteenlopende antwoorden gegeven. Een samenvatting hiervan staat in de tekstballon beschreven.

Budgetten die genoemd worden variëren tussen de €10.000 en de €300.000. Daarnaast geven veel ambtenaren ook aan dat het budget niet te benoemen is omdat het verschilt per project en/of onderwerp. Ook wordt er benoemd dat het budget onderdeel is van de inhoudelijke onderwerpen waarbij participatie een onderdeel van het proces is.

INWONERS BETREKKEN TIJDENS BELEIDSFASEN

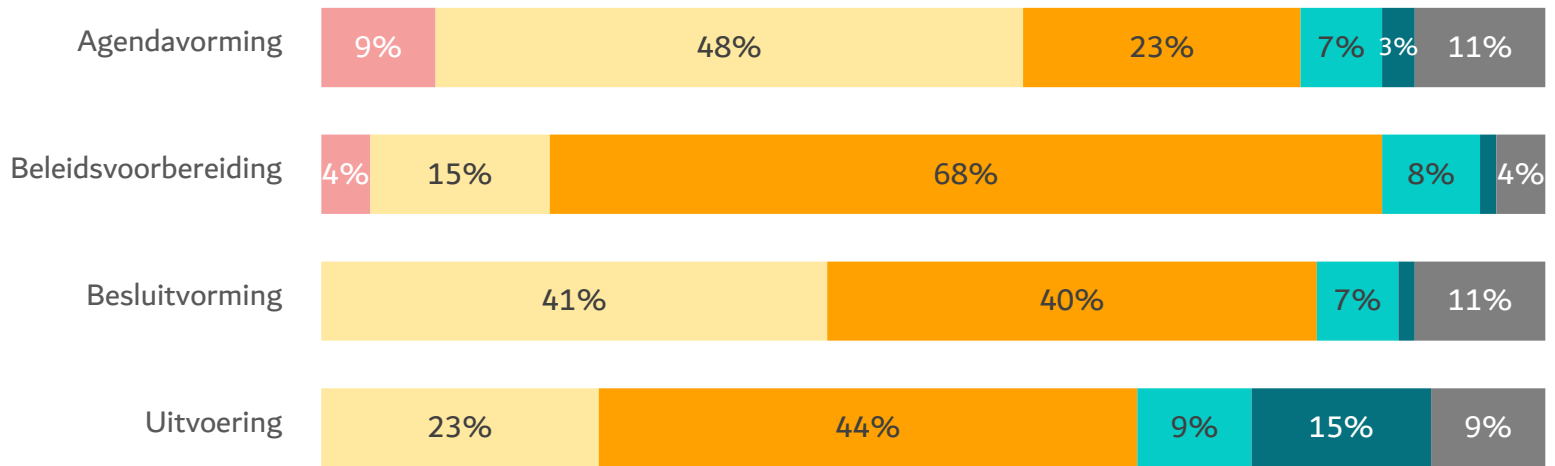
Ambtenaren geven aan dat inwoners tijdens agendavorming vooral mogen meeweten, maar tijdens beleidsvoorbereiding en in iets mindere mate tijdens besluitvormingsfase en uitvoeringsfase vaak ook mogen meedenken.

De mate waarin inwoners betrokken worden tijdens de vier beleidsfasen laat zien dat een grote meerderheid mag meeweten tijdens de agendavorming, maar slechts één op de vier mag meedenken en één op de tien meebeslissen/meedoen.

Tijdens de beleidsvoorbereiding mag 15% meeweten en de grootste meerderheid mag meedenken. Slechts één op de tien mag meebeslissen/meedoen.

In de fase van besluitvorming mag twee vijfde meeweten en nog eens twee vijfde meedenken. Ook hier mag één op de tien meebeslissen/meedoen.

In de uitvoerende fase mag één op de vier meeweten en de grootste groep meedenken. Bijna één op de vier mag tijdens deze fase meebeslissen/meedoen.

■ Niets weten ■ Vooraf meeweten ■ Vooraf meedenken ■ Vooraf meebeslissen ■ Vooraf meedoen ■ Weet niet/nvt

De rol en invloed van inwoners op een participatieproject/initiatief en/of beleid is in dit onderzoek als volgt omschreven:

- Niets weten:** weinig tot geen informatie delen met inwoners
- Meeweten:** inwoners spelen geen actieve rol maar worden wel op de hoogte gehouden (informereren)
- Meedenken:** inwoners mogen een bepaalde inhoudelijke inbreng leveren (advies geven)
- Meebeslissen:** de adviezen van de inwoners hebben invloed op de besluitvorming
- Meedoen:** gezamenlijke besluitvorming

MEDEWERKERS BIJ DE GEMEENTE

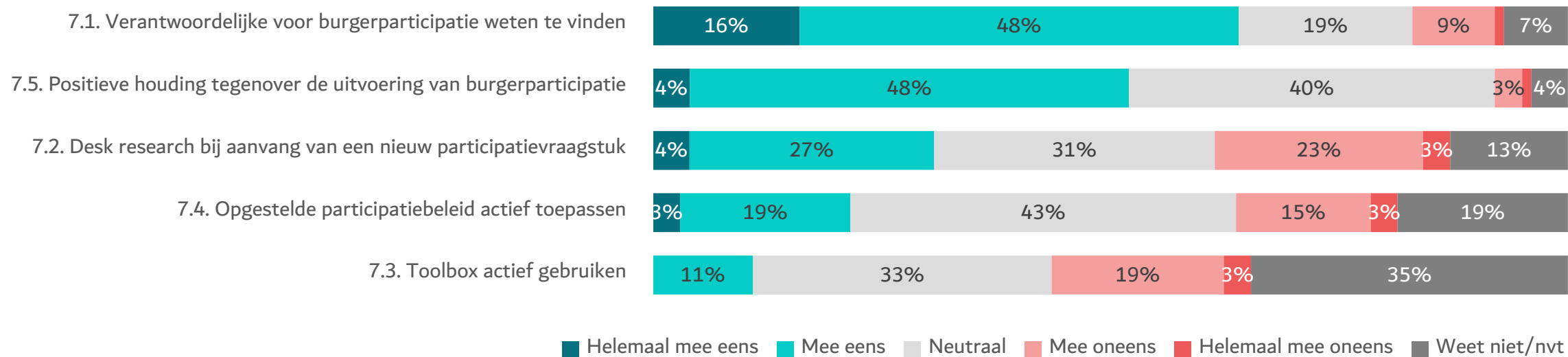
Ambtenaren geven vooral aan dat medewerkers de verantwoordelijke voor burgerparticipatie weten te vinden en dat de medewerkers een positieve houding hebben tegenover de uitvoering van burgerparticipatie.

Meer dan de helft van de ambtenaren (64%) geeft aan dat medewerkers de verantwoordelijke voor burgerparticipatie weten te vinden binnen hun organisatie en dat de medewerkers positief staan tegenover de uitvoering van burgerparticipatie (52%).

31% van de ambtenaren geeft aan dat medewerkers eerst deskresearch doen om te kijken wat er intern ligt bij aanvang van een nieuw participatievraagstuk.

22% geeft aan dat het opgestelde participatiebeleid actief toegepast wordt.

Ambtenaren geven bij het actief gebruiken van de toolbox relatief vaak aan dat ze het niet weten of dat dit (nog) niet van toepassing is (35%).

Volledige stellingen, zoals gesteld in het onderzoek:

- 7.1. Medewerkers weten de verantwoordelijke voor burgerparticipatie binnen de organisatie te vinden
- 7.2. Medewerkers doen eerst desk research om te kijken wat er intern ligt bij aanvang van een nieuw participatievraagstuk
- 7.3. Medewerkers gebruiken de toolbox actief
- 7.4. Medewerkers passen het opgestelde participatiebeleid actief toe
- 7.5. De medewerkers in onze organisatie staan positief tegenover de uitvoering van burgerparticipatie

Uitvoering burgerparticipatie

HOEVEELHEID (GESLAAGDE) BURGERPARTICIPATIETRAJECTEN

Ambtenaren geven aan dat er meerdere burgerparticipatietrajecten zijn geweest in 2022 en 2023. Er worden meer concrete voorbeelden genoemd bij trajecten waar inwoners konden meedenken, vergeleken met trajecten waar inwoners konden meebeslissen of meedoen.

Geen van de ambtenaren heeft aangegeven dat er geen burgerparticipatietraject in hun gemeente zijn geweest in 2022 en 2023. 44% van de ambtenaren geeft aan dat er 16 of meer burgerparticipatietrajecten zijn geweest. 29% geeft aan dat dit 6 tot 10 projecten waren.

Aan de ambtenaren is gevraagd om concrete voorbeelden te noemen van geslaagde burgerparticipatietrajecten waar inwoners konden meedenken, meebeslissen en meedoen. Om anonimiteit van de ambtenaren te waarborgen worden er geen specifieke projecten benoemd. Wel kan er een algemeen beeld geschetst worden. Wat verder nog opvalt is dat er bij meedenk-projecten 140 voorbeelden worden genoemd, bij de meebeslis-projecten 60 voorbeelden en bij de meedoen-projecten 54 voorbeelden.

Meedenken:

Projecten en initiatieven die genoemd worden waar inwoners konden meedenken hebben betrekking op uiteenlopende gebieden, waaronder stedelijke ontwikkeling, infrastructuur, milieu, onderwijs, vrije tijd en duurzaamheid. Enkele voorbeelden zijn:

- ▶ Herinrichting van centrum en straten
- ▶ Inrichting van infrastructuur en openbare ruimte
- ▶ Omgevingsvisie
- ▶ Ontwikkeling van sportfaciliteiten
- ▶ Toekomstvisie
- ▶ Woningbouw- en wijkprojecten

Meebeslissen:

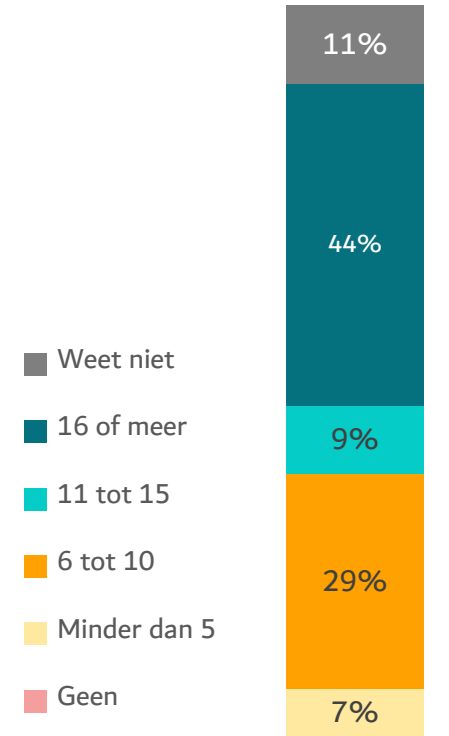
Projecten en initiatieven die door ambtenaren genoemd worden waar inwoners konden meebeslissen hebben voornamelijk betrekking op gemeentebestuur en ontwikkeling van bepaalde gebieden, zoals:

- ▶ Herinrichting van openbare ruimte en straten
- ▶ Herinrichting van pleinen, parken en speeltuinen
- ▶ Beleidskader sociaal domein en cultuurbeleid

Meedoen:

Deze projecten en initiatieven hebben betrekking op uiteenlopende gebieden, zoals stadsbeheer, groenvoorziening, duurzaamheid, buurtverbetering en sociale activiteiten.

- ▶ Herinrichting van speel- en ontmoetingsplekken
- ▶ Organiseren van maatschappelijke activiteiten
- ▶ Vergroening bepaalde wijken

Totaal (n=75)

8. Hoeveel burgerparticipatietrajecten zijn er (ongeveer) geweest in uw gemeente in 2022 en 2023 bij elkaar opgeteld?

8.1. Kunt u concrete voorbeelden noemen van geslaagde burgerparticipatietrajecten waar inwoners konden meedenken/meebeslissen/meedoen?

WAT GAAT ER GOED

Bewustwording en positieve houding ten opzichte van participatie binnen de organisatie vaak genoemd als punten die goed gaan.

De ambtenaren zijn gevraagd wat er vooral goed gaat met burgerparticipatie in hun gemeente. De antwoorden benadrukken de aandacht van de gemeenteraad, het belang van betrokkenheid van burgers, bereidheid van medewerkers, bestuurlijke steun, flexibiliteit van de medewerkers, online betrokkenheid van belanghebbende, politieke steun en focus op wijkgericht werken. Dit toont een sterke inzet voor inclusieve besluitvorming en samenwerking met de gemeenschap.

Hieronder enkele punten die vaker genoemd worden:

- ▶ Aandacht voor participatie binnen de gemeenteraad en het belang van betrokkenheid van raadsleden bij burgerparticipatie-initiatieven.
- ▶ Het besef dat betrokkenheid van burgers cruciaal is voor effectieve besluitvorming.
- ▶ Benaderbaarheid van collega's en de bereidheid van medewerkers om open te staan voor suggesties en samenwerking.
- ▶ Het actief betrekken van burgers bij gemeentelijke activiteiten.
- ▶ Bestuurlijk draagvlak en de erkenning dat het bestuurlijke niveau betrokken moet zijn bij participatie-inspanningen.
- ▶ Het gebruik van zowel digitale als analoge communicatiemiddelen om burgers te bereiken.
- ▶ Flexibiliteit van collega's en het vermogen van medewerkers om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden en nieuwe ideeën te omarmen.
- ▶ Inzet van online burgerpanel en het gebruik van digitale platforms om meningen en ideeën van burgers te verzamelen.
- ▶ Het feit dat politieke leiders de noodzaak van burgerparticipatie erkennen en ondersteunen.
- ▶ Voldoende ruimte voor input van inwoners: Het creëren van mogelijkheden voor inwoners om hun stem te laten horen.
- ▶ Het bevorderen van participatie op lokaal niveau, waarbij de behoeften en meningen van wijkbewoners centraal staan.

INTERNE VERBETERPUNTEN

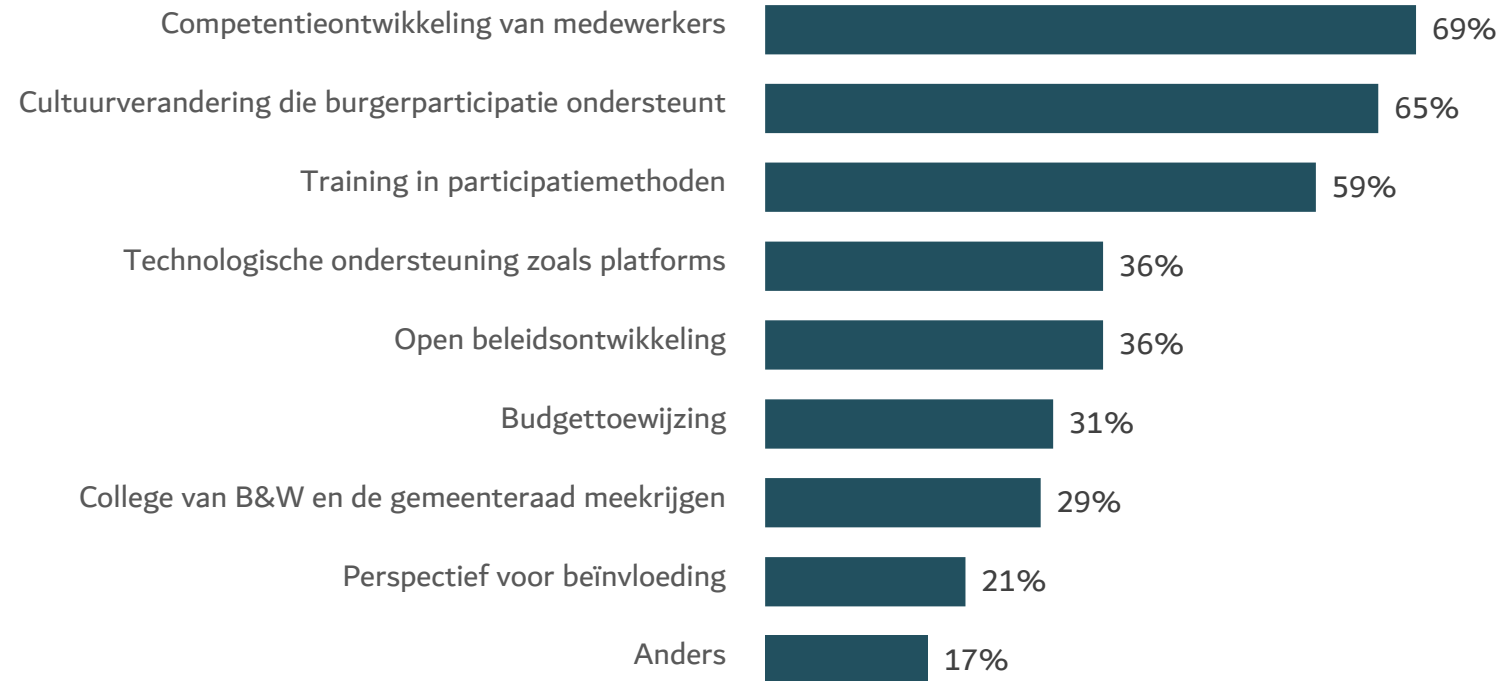
Competentieontwikkeling en cultuurverandering van medewerkers meest genoemde punten die intern nog beter kunnen.

Competentieontwikkeling van medewerkers (69%), cultuurverandering die burgerparticipatie ondersteunt (65%) en training in participatiemethoden (59%) worden vaak genoemd als punten die intern beter kunnen in de organisatie op het gebied van burgerparticipatie.

Geen enkele ambtenaar geeft aan dat er niks beter hoeft en dat alles goed gaat.

17% van de ambtenaren geeft aan dat er nog iets anders beter kan in hun interne organisatie. Antwoorden die hierbij gegeven worden zijn:

- ▶ De interne processen in z'n algemeen verbeteren
- ▶ Rolverdeling en capaciteit van medewerkers ten aanzien van participatietrajecten
- ▶ Communicatie en terugkoppeling aan de inwoners
- ▶ Leren van elkaar
- ▶ Uniform beleid maken

EXTERNE VERBETERPUNTEN

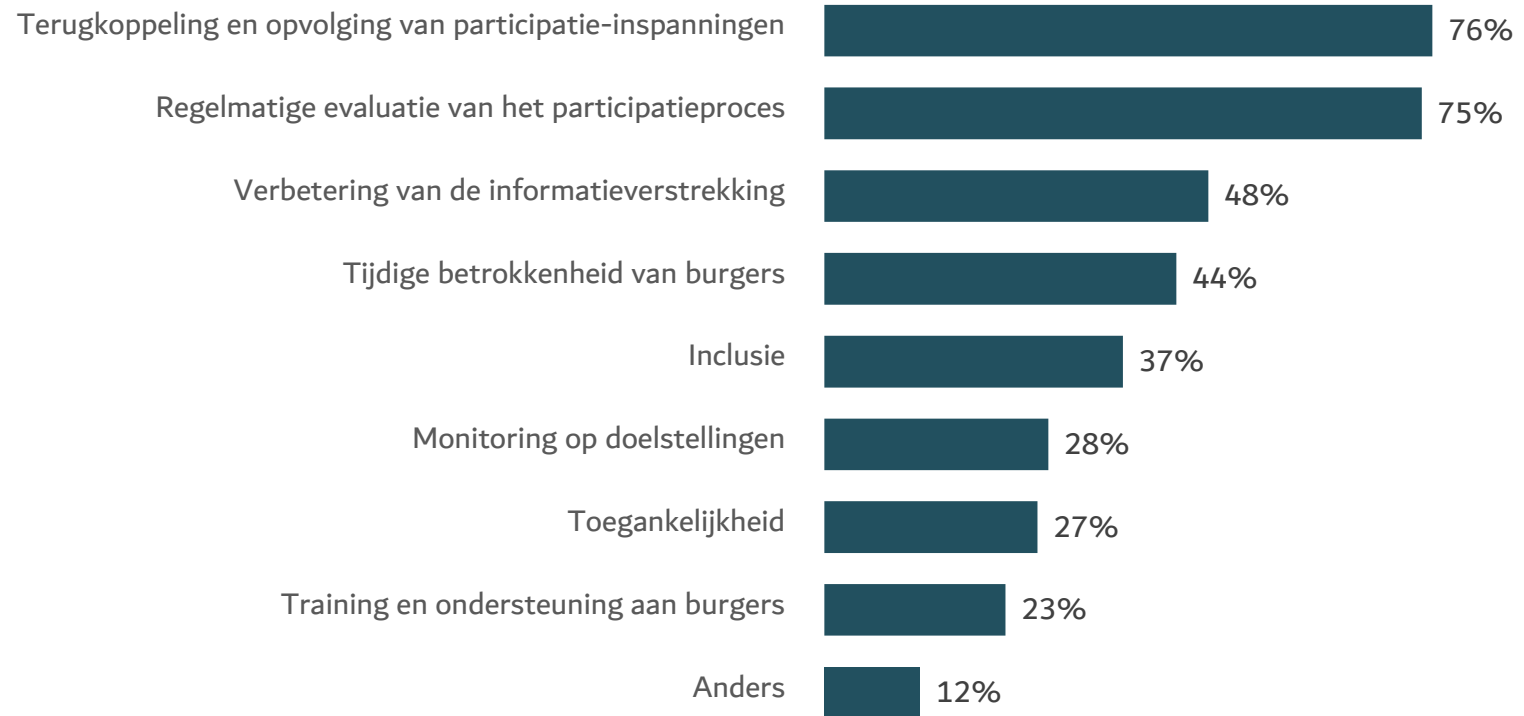
Terugkoppeling en evaluatie meest genoemde verbeterpunten in de externe uitvoering van burgerparticipatie.

Terugkoppeling en opvolging van participatie-inspanningen (76%) en het regelmatig evalueren van het participatieproces (75%) worden het vaakst genoemd door de ambtenaren als het gaat om wat beter kan in de externe uitvoering op het gebied van burgerparticipatie. De helft van de ambtenaren noemt verbetering van de informatieverstrekking (48%) als verbeterpunt in de externe uitvoering.

Alle ambtenaren hebben ten minste een verbeterpunt aangegeven. Er is niemand die aangeeft dat er niks beter hoeft en dat alles goed gaat.

12% van de ambtenaren geeft nog een andere verbeterpunt in de externe uitvoering. Antwoorden die hierbij worden gegeven zijn:

- ▶ Omgaan met weerstand
- ▶ Communicatie in z'n algemeen
- ▶ Verschillende belangen samen krijgen
- ▶ Inwoner betrokken houden
- ▶ Verwachtingsmanagement

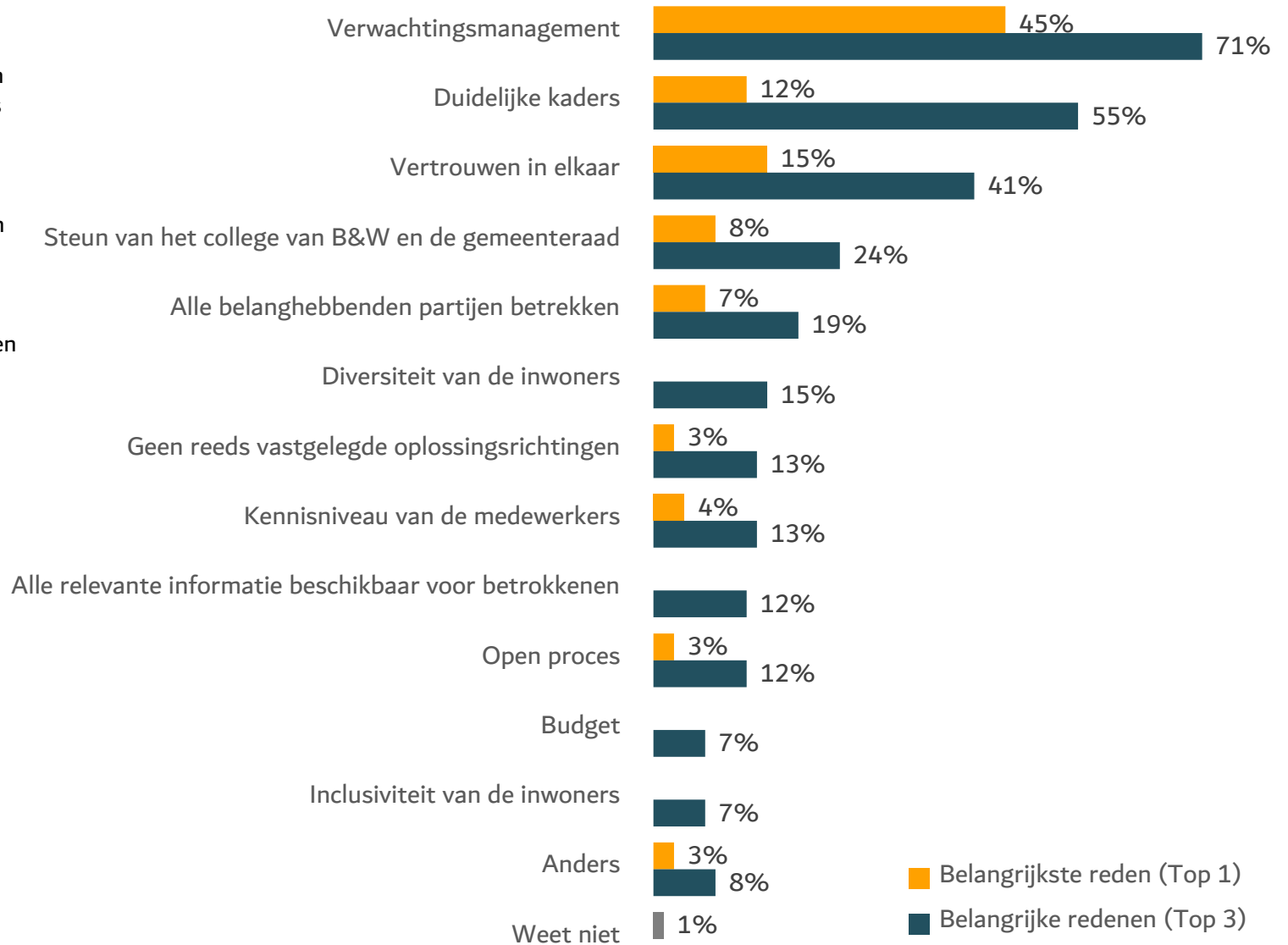
ESSENTIEEL VOOR BURGERPARTICIPATIE

Verwachtingsmanagement meest genoemd als essentieel om burgerparticipatie te laten slagen.

Verwachtingsmanagement (45%) wordt door de ambtenaren vaak **het meest essentieel** gevonden om burgerparticipatie te laten slagen in hun gemeente. Ook vertrouwen in elkaar hebben (15%) en duidelijke kaders stellen (12%) worden vaker genoemd als **het meest essentieel**.

Diversiteit van de inwoners, relevante informatie beschikbaar hebben voor betrokken, budget en inclusiviteit van de inwoners worden door niemand aangegeven als meest essentieel om burgerparticipatie te laten slagen.

Verwachtingsmanagement (71%) en duidelijke kaders stellen (55%) worden het vaakst genoemd als **essentieel** om burgerparticipatie te laten slagen in de gemeente. Ook vertrouwen in elkaar hebben (41%) wordt relatief vaak genoemd als **essentieel**. Het budget en inclusiviteit van de inwoners (beide 7%) worden het minst vaak genoemd.

AMBITIES

Veel genoemde korte termijn ambities zijn praktisch van aard terwijl de lange termijn ambities juist gaan over cultuurverandering binnen de organisatie.

Het merendeel van de ambtenaren (81%) kan korte termijn ambities benoemen met betrekking tot de ontwikkeling en uitvoering van burgerparticipatie. Ook lange termijn ambities kan men vaak benoemen (79%). 5% van de ambtenaren geeft aan geen verwachtingen voor de toekomst te hebben en 8% geeft aan niet te weten welke ambities hun gemeente heeft voor de toekomst met betrekking tot de ontwikkeling en uitvoering van burgerparticipatie.

Korte termijn ambities:

De gemeenten hebben diverse initiatieven en plannen om burgerparticipatie te bevorderen. Ze werken onder andere aan de ontwikkeling van een participatiebeleid en -verordening, digitale platforms, en toolkits. Betrekken van jongeren en kwetsbare groepen, professionalisering van medewerkers, uniforme werkwijzen en transparante communicatie worden ook vaker genoemd. Er wordt gewerkt aan de integratie van participatie in de organisatie en reflectie op best practices. Maatwerk en respect voor lokale verschillen zijn belangrijk, en er wordt gestreefd naar een gestructureerde aanpak van participatie met regelmatige evaluaties.

Wat opvalt is dat er in de korte termijn ambities veel praktische punten genoemd worden zoals participatiebeleid en -verordening uitwerken en visie en kaders vaststellen.

Lange termijn ambities:

De ambtenaren benoemen hier onder andere het vergroten van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van bestuurders in wijken, het bevorderen van inclusieve participatie, het ontwikkelen van een nieuwe participatieverordening, en het veranderen van de houding van ambtenaren en bestuurders ten opzichte van initiatieven van burgers. Het doel om participatie in de gehele organisatie te integreren, te verbeteren en te borgen en om een cultuur van participatie te bevorderen. De voortgang zal regelmatig worden geëvalueerd.

De houding en kennis van ambtenaren ten opzichte van burgerparticipatie verbeteren, de trajecten verbeteren en inclusieve participatie zijn veel genoemde punten die worden genoemd in de lange termijn ambities.

Externe organisatie

COMMUNICATIEMIDDELEN

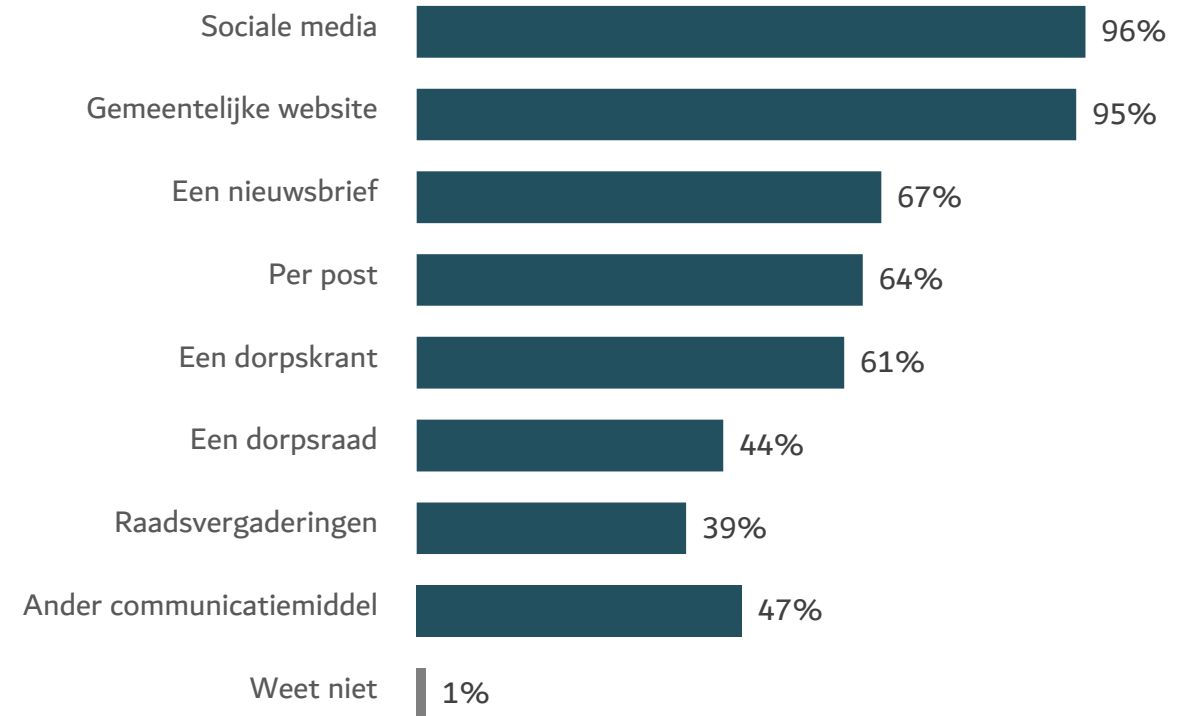
Sociale media en de gemeentelijke website meest gebruikte communicatiekanalen om inwoners te informeren over burgerparticipatie.

Alle voorgelegde communicatiemiddelen worden vaak ingezet door de gemeenten. Sociale media (96%) en de gemeentelijke website (95%) worden het vaakst ingezet als communicatiemiddelen om inwoners te bereiken met als doel ze te informeren over mogelijkheden tot burgerparticipatie.

Twee derde van de ambtenaren noemt ook het gebruik maken van een nieuwsbrief (67%), een postverzending (64%) en het gebruiken van een dorpskrant (61%) als communicatiemiddel om inwoners te bereiken.

Bijna de helft van de ambtenaren geeft ook aan dat er nog een ander communicatiemiddel is (47%). Antwoorden die hierbij vaak genoemd worden zijn:

- ▶ Straatgesprekken
- ▶ Bijeenkomsten in wijkgebouwen
- ▶ Online participatieplatform
- ▶ Burgerpanels
- ▶ Persberichten

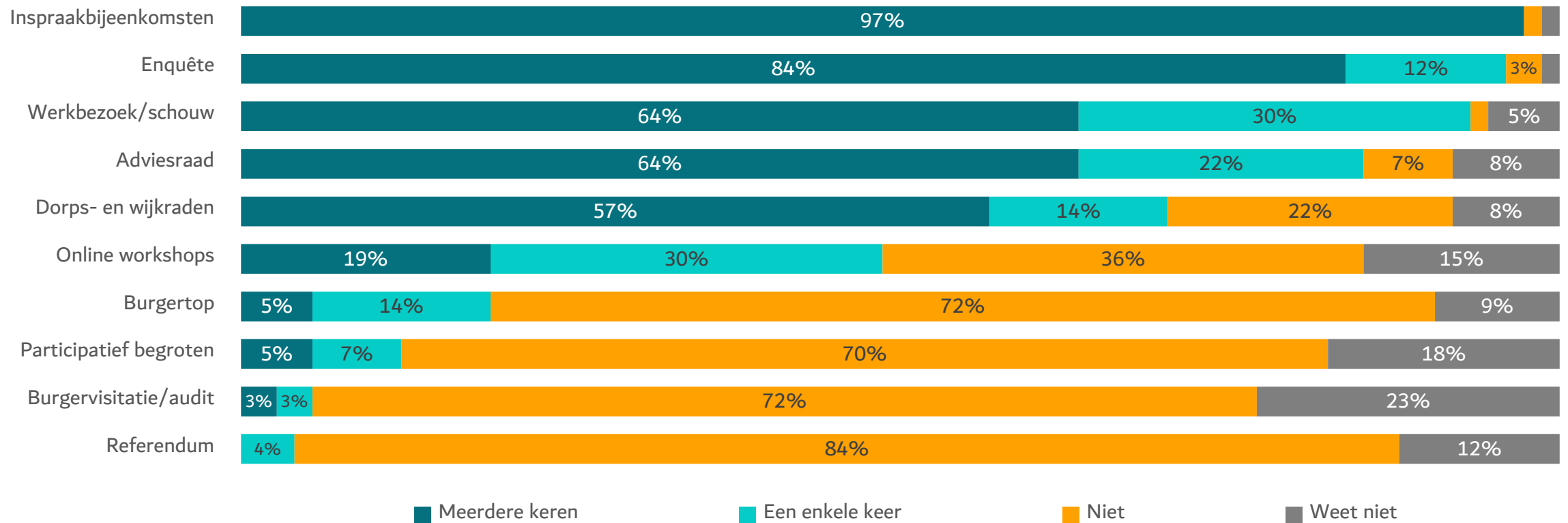

METHODES OM INWONERS TE BETREKKEN

Inspraakbijeenkomsten en enquêtes meest gebruikte methoden om inwoners te betrekken in 2022 en 2023.

Nagenoeg alle ambtenaren geven aan dat hun gemeente in 2022 en 2023 meerdere keren gebruik heeft gemaakt van inspraakbijeenkomsten (97%) om inwoners te betrekken. Ook het gebruiken van enquêtes (84%) wordt door een groot deel van de ambtenaren aangegeven als meermaals gebruikte methode om inwoners te betrekken. Twee derde van de ambtenaren geeft aan dat werkbezoeken/schouwen (64%) en adviesraden (64%) meerdere malen zijn gebruikt om inwoners te betrekken.

Het merendeel van de ambtenaren geeft aan dat een burgertop (72%), participatief begroten (70%), een burgervisitatie/audit (72%) en een referendum (84%) methoden zijn die niet gebruikt zijn in 2022 en 2023.

TERUGKOPPELING EN EVALUATIE

Ambtenaren geven aan dat lang niet alle burgerparticipatietrajecten teruggekoppeld of geëvalueerd worden met de inwoners die hebben geparticipeerd.

45% van de ambtenaren geeft aan dat er meerdere keren een terugkoppeling/verslag van een bijeenkomst met betrekking tot burgerparticipatieprojecten is geweest. 52% geeft aan dat dit een enkele keer gebeurd is.

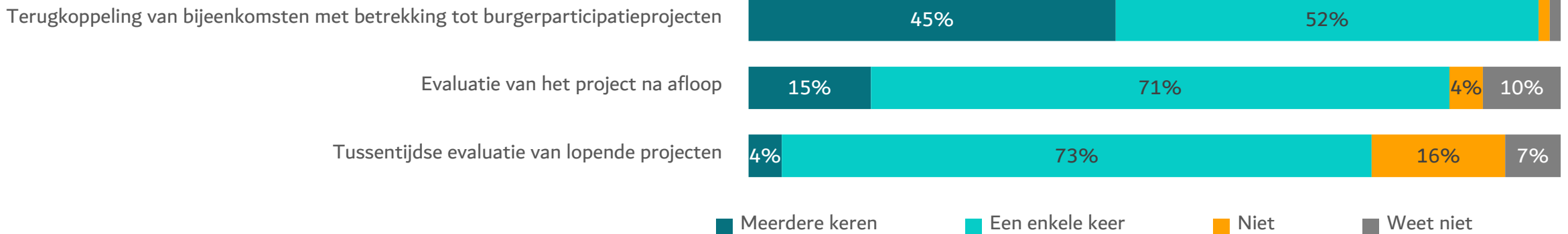
Een klein deel van de ambtenaren geeft aan dat er meerdere keren een evaluatie van het project na afloop is geweest (15%). 71% zegt dat dit een enkele keer is gebeurd.

Tussentijdse evaluatie wordt nauwelijks aangegeven meerdere keren te worden gebruikt. 73% van de ambtenaren geeft aan dat dit een enkele keer wordt ingezet en 16% zegt dat er helemaal geen tussentijdse evaluatie plaatsvindt.

Aan de ambtenaren is ook gevraagd of er nog een andere vorm van terugkoppeling of evaluatie van de resultaten of uitkomsten aan de inwoners die hebben geparticipeerd in een project wordt gebruikt in hun gemeente. Antwoorden die hierbij worden gegeven zijn:

- ▶ Via een rapportage
- ▶ Via een participatieplatform
- ▶ Via MS Teams in de vorm van een Webinar
- ▶ Via (digitale) nieuwsbrieven

Als punt van aandacht bij deze vraag is door de ambtenaren vaak benoemd dat een vorm van terugkoppeling of evaluatie nog lang niet altijd plaatsvindt. Sommige ambtenaren geven zelfs aan dat terugkoppeling of evaluatie vaker niet, dan wel gedaan worden. Wanneer er wel een terugkoppeling of evaluatie plaatsvindt, dan zijn onderstaande resultaten van toepassing.

Uitdagingen en leerpunten

UITDAGINGEN

Tijd, capaciteit en werkdruk meerdere malen genoemd als uitdagingen die de gemeente belemmeren in het inrichten van burgerparticipatie.

Nagenoeg alle ambtenaren geven een of meerdere uitdagingen aan die de gemeente belemmeren in het inrichten van burgerparticipatie. 1% van de ambtenaren geeft aan dat ze geen uitdagingen hebben en 4% geeft aan dit niet te weten.

Wat opvalt in de gegeven antwoorden is dat meerdere ambtenaren aangeven dat tijd, capaciteit en werkdruk een uitdaging zijn in hun gemeente en het inrichten van burgerparticipatie belemmeren. Hieronder een samenvatting van de gegeven antwoorden:

- Tijdsgebrek en lange doorlooptijden
- Weerstand tegen verandering en oude gewoontes
- Communicatie en vertrouwensproblemen
- Gebrek aan capaciteit en/of budget
- Diversiteit in vormen van participatie
- Participatie moeheid
- Meten en zichtbaar maken van effecten
- Veel personeelwisselingen waardoor vermindering van kennis
- Druk op werk en werkdruk
- Opleiding en vaardigheden van medewerkers
- Alle neuzen dezelfde kant op krijgen binnen de organisatie
- Inclusiviteit en bereiken van moeilijk bereikbare groepen
- Gemeenteraad meekrijgen
- Aandacht voor monitoring en evaluatie
- Kost soms veel tijd die er niet is
- Uniforme werkwijze bij ambtenaren
- Participatie niet als 'gedoe' zien maar als een kans
- Gebrek aan tools onder medewerkers
- Inwoners sluiten niet vanzelf aan
- Gebrek aan continuïteit en grote verscheidenheid bij gesprekspartners
- Beperkte lokale beleidsvrijheid
- Uniforme aanpak

WAT KAN HELPEN?

Kennisdeling, bewustwording en meer tijd en budget meerdere keren genoemd als punten die de gemeenten kunnen helpen bij het inrichten van burgerparticipatie.

Aan de ambtenaren is gevraagd wat kan helpen bij het inrichten van burgerparticipatie. De meerderheid van de ambtenaren heeft hier een open antwoord gegeven. 11% geeft aan dat ze geen hulp nodig hebben en 15% zegt dit niet te weten.

Kennisdeling, bewustwording en meer tijd en budget worden meerdere keren genoemd in de open antwoorden van de ambtenaren.

Hieronder een samenvatting van de gegeven antwoorden:

- › Implementeer een digitaal participatieplatform.
- › Zorg voor training en opleiding van medewerkers.
- › Definieer duidelijke uitgangspunten voor participatieprojecten.
- › Meer tijd om het proces goed in te richten
- › Faciliteer kennisdeling binnen de organisatie en met andere gemeenten.
- › Vergroot de kennis van inwoners over participatie.
- › Implementeer een cultuurtraject en opleidingen voor medewerkers.
- › Creëer urgentiebesef bij medewerkers.
- › Leer van bestaande best practices.
- › Zorg voor een structureel budget voor participatie.
- › Implementeer kaderstellende richtlijnen en een landelijk dashboard.
- › Betrek teamleiders en collega's met participatie-ervaring.
- › Ontwikkel een duidelijke visie op participatie.
- › Zorg voor actieve betrokkenheid van het bestuur.
- › Investeer in capaciteitsopbouw en expertise.
- › Zorg voor prioritering van participatie door de directie.
- › Implementeer nieuwe digitale tools.
- › Focus op inhoud en doelen van samenwerking boven methoden en gadgets.
- › Wijs voldoende budgetten toe aan participatie.
- › Bied een praktische toolbox aan om medewerkers te ondersteunen.

SAMENWERKING

De helft van de ambtenaren geeft aan behoefte te hebben aan (meer) samenwerking met andere gemeente(n) op het gebied van burgerparticipatie.

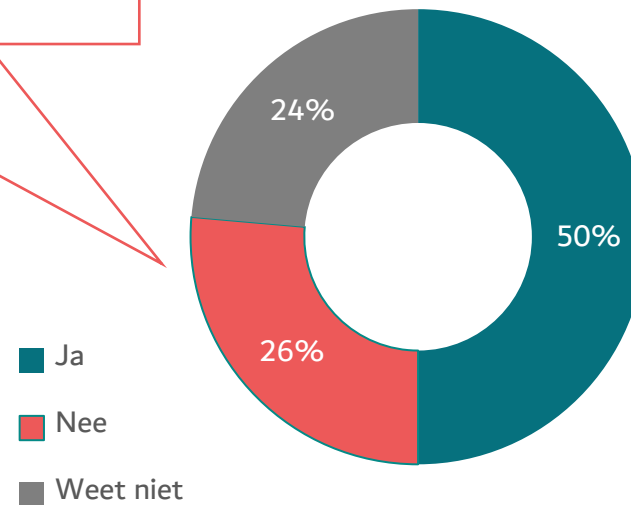
De helft van de ambtenaren geeft aan dat hun gemeente behoefte heeft aan (meer) samenwerking met andere gemeente(n) op het gebied van burgerparticipatie (50%). 26% geeft aan geen behoefte te hebben aan samenwerking en nog eens 24% geeft aan dit niet te weten.

Ambtenaren die aangeven dat ze geen behoefte hebben aan (meer) samenwerking, geven onderstaande redenen:

- ▶ Participatie is lokaal en maatwerk
- ▶ Sparren is voldoende
- ▶ Er zijn voldoende (andere) kanalen om kennis op te halen
- ▶ Voldoende manieren om zelf te initiëren
- ▶ Houden landelijke netwerk in de gaten (VNG, Ministerie)

Ambtenaren die aangeven dat ze behoefte hebben aan (meer) samenwerking, geven aan dat ze dit graag willen omdat:

- ▶ Je van elkaar kunt leren en kennis kunt uitwisselen
- ▶ Je het wiel niet telkens opnieuw hoeft uit te vinden
- ▶ Elkaar kunt inspireren
- ▶ Opgaven soms ook regionaal zijn
- ▶ Netwerk kunt opbouwen

COMMUNICATIEMIDDELEN

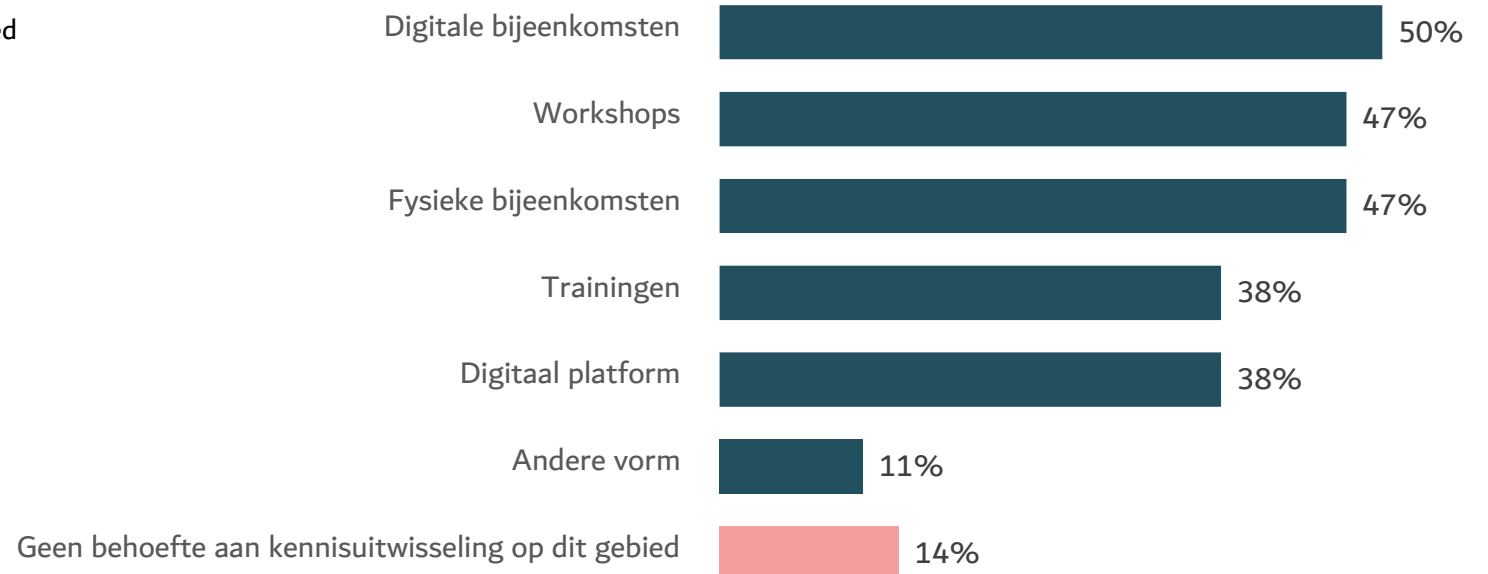
Digitale bijeenkomsten, workshops en fysieke bijeenkomsten vaak genoemde vormen van kennisuitwisseling waar de gemeente behoefte aan heeft.

Alle voorgelegde vormen van kennisuitwisseling met andere gemeente(n) op het gebied van burgerparticipatie worden vaak genoemd. Digitale bijeenkomsten (50%), workshops (47%) en fysieke bijeenkomsten (47%) worden hierbij net iets vaker genoemd. 38% van de ambtenaren noemen ook nog trainingen en digitaal platform.

14% van de ambtenaren geeft aan geen behoefte te hebben aan kennisuitwisseling op dit gebied.

Ook andere vormen van kennisuitwisseling worden genoemd (11%), namelijk:

- ▶ Gemeentegrens overstijgende participatie
- ▶ Laagdrempelig contact opzoeken en ervaringen uitwisselen
- ▶ (Te) veel aanbod aan studiedagen, online workshops etc. Daarom goed kijken naar de eigen vraagstukken en daar een passend antwoord bij zoeken
- ▶ Inspiratie zoeken bij VNG en ervaringsorganisaties

Ambtenarenpanel en projectteam

AMBTENAREN PANEL EN PROJECTTEAM

Het Ambtenarenpanel

Het Ambtenarenpanel is een initiatief van onderzoeksbureau Inviior en uitgever Publiek Denken. De resultaten worden exclusief verspreid in het magazine van Publiek Denken en op de website van Publiek Denken en Ambtenarenpanel.

De ambtenaren in het Ambtenarenpanel, dat momenteel bijna 8.000 panelleden bevat, worden meerdere keren per jaar middels online vragenlijsten bevraagd over hun kijk op actuele kwesties. Aan de hand van deze raadplegingen kunnen ambtenaren meedenken en –praten over diverse maatschappelijke vraagstukken. Op deze manier ontstaat er meer denkkraft en dienen zich nog meer oplossingsrichtingen aan.

Voor meer informatie, neem op kijkje op de websites van:

- ▶ [Publiek Denken](#)
- ▶ [Ambtenarenpanel](#)
- ▶ [Inviior](#)

Het projectteam

Martijn Hulsen
Consultant

Ambitieuw, belangstellend en ondernemend; elke dag is anders.

📞 085 486 01 08

✉ martijn@inviior.nl

Emanuelle van den Goor
Researcher

Analytisch, doelgericht, georganiseerd en onderzoekend; tovert data graag om in mooie figuren en grafieken.

📞 085 486 01 17

✉ emanuelle@inviior.nl

